

Manuály pro zaměstnavatele OZP, stomiky a zdravotníky

Vytvořeno v rámci projektu ŽIVOT BEZ OMEZENÍ
Zintenzivnění mezinárodní spolupráce CZ.1.04/5.1.01/77.00349

Obsah

1. Úvod	4
1.1 Informace o projektu	4
1.2 Charta práv stomiků	5
1.3 Slovníček užitých pojmů a zkratk	6
2. Manuál především pro zaměstnavatele OZP	8
2.1 Zkušenosti se zaměstnáváním osob se zdravotním postižením (OZP)	9
2.2 Výhody, přínosy pro zaměstnavatele, pokud zaměstnává OZP	10
2.3 Vhodné hledání zaměstnance – OZP, konkrétní omezení práce stomika	10
2.4 Příklad náhradního plnění při průměrné měsíční mzdě 24 408 Kč	12
2.5 Legislativní úprava, zákon o zaměstnanosti, o důchodovém pojištění a o daních z příjmu	12
3. Manuál především pro stomiky	14
3.1 Před operací	14
3.2 Po operaci v nemocnici	15
3.3 Po propuštění z nemocnice	15
3.4 Při návratu do zaměstnání	16
3.5 Kde hledat pomoc	17
3.6 Motivace k hledání práce	17
3.6.1 Proč hledat zaměstnání	17
3.6.2 Jak postupovat, když chci najít práci	18
3.7 Mluvit či nemluvit o svém handicapu	18
3.8 Informace pro zájemce o zaměstnání	19
4. Manuál především pro zdravotníky	20
4.1 Předoperační péče	20
4.1.1 Prevence	20
4.1.2 Sdělení diagnózy a psychosociální podpora	21
4.1.3 Péče před operací	21
4.2 Pooperační péče	22
4.2.1 V nemocnici	22
4.2.2 Po propuštění z nemocnice	23
4.2.3 Stomaporadny	23
4.3 Smlouvy o spolupráci mezi Českým ILCO a nemocnicemi	24
4.4 Dostupnost předepisování pomůcek	24
4.5 Cíl Českého ILCO	28

Děkuji všem stomikům i dalším spolupracovníkům, že umožnili zdárnou realizaci tohoto projektu nejen ochotným vyplněním dotazníků.

Ing. Marie Ředinová
předsedkyně Českého ILCO

1. Úvod

1.1 Informace o projektu

Českému ILCO se podařilo získat grant Evropské unie na projekt, který se jmenuje ŽIVOT BEZ OMEZENÍ – Zintenzivnění mezinárodní spolupráce. Projekt byl zahájen v prosinci 2012 a končí v prosinci 2014. Cílem projektu je zlepšit postavení stomiků v České republice. Vyměňovali jsme si zkušenosti s německým a slovenským ILCO sdružením v oblasti péče o stomiky a porovnávali, jak dobrá péče může pomoci k zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Naším cílem rovněž bylo informovat o uplatnění stomiků na trhu práce a navázat spolupráci se zaměstnavateli osob se zdravotním postižením v ČR.

V rámci projektu byly zrealizovány:

- 3 konference pro členy Tematické sítě,
- 10 setkání pro stomiky, členy Českého ILCO v celé ČR,
- Trojsetkání – dvě akce (v roce 2013 v ČR a v roce 2014 v SR),
- Závěrečná konference projektu,
- Kongres EOA v Polsku – účast dvou delegátů z ČR.

Dále České ILCO informovalo o projektu a jeho zjištěních na dalších akcích, jako jsou:

- Brněnské onkologické dny 2013 a 2014,
- Evropské dny kolorektálního karcinomu 2013 a 2014,
- Pacientská konference pro pacienty se záněty střev 2013 a 2014 Prague Onko 2013 a 2014,
- Semináře a konference Ligy proti rakovině k Světovému dni proti rakovině,
- Kongresy proktologů Letovice Care 2013 a 2014,
- Seminář „Svět stomiků nemusí být pochmurný“, pořádaný VFN Praha v listopadu 2013,
- Semináře pro asistenty domácí péče Příbram v listopadu 2013,
- Kongres Efektivnost nemocnic Praha 2013 a 2014,
- Školení stomasester 2013 a 2014 a žáků zdravotní školy 2013,
- Akce neziskových organizací NGO MARKET 2014.

V tomto projektu jsme konkrétně zjišťovali, jak se mezinárodně platná Charta práv stomiků dodržuje v zahraničí a u nás. Konkrétně jsme se zaměřili na zjišťování podmínek v předoperační a následné péči v České republice ve srovnání se zahraničím (Německem a Slovenskem).

a) V předoperační péči jsme zjišťovali:

- způsob sdělování diagnózy, vedoucí k založení stomie, případně nabídku psychosociální podpory v předoperačním období,
- způsob informovanosti rodiny a příbuzných,
- způsob zaměření stomie s přihlédnutím k pohodlí pacienta,
- zda jsou poskytovány informace o právech stomiků v rozsahu Charty (včetně nabídky kontaktu se stávajícími sdruženími stomiků, možnost předání informací z praxe).

b) V následné – doživotní péči (od propuštění z nemocnice) jsme se zaměřili na:

- zjištění doby, po kterou je nový stomik v péči odborného lékaře a sestry,
- zajištění pravidelné kontroly stomie minimálně v ročních intervalech (průchodnost, okolí stomie s cílem předcházení možným komplikacím), resp. odpovídající odborné doživotní péče,
- zjištění, zda pacient dostal informace o možné domácí péči, sociální a psychologické podpoře,
- vytvoření statistiky dalšího uplatnění stomiků na trhu práce (zapojení do pracovního procesu, invalidní důchod, starobní důchod apod.),
- zjištění spokojenosti stomiků s pomůckami, které používají.

1.2 Charta práv stomiků

Charta práv stomiků uvádí speciální potřeby skupiny tělesně postižených a péči, kterou vyžadují. Musí obdržet informace i péči, která jim umožní vést nezávislý život podle vlastního rozhodnutí a participovat na všech důležitých rozhodnutích. Mezinárodní asociace stomiků deklaruje jako svůj cíl realizaci této Charty ve všech zemích světa.

Každý stomik má právo:

- na předoperační poradenství, aby si byl plně vědom významu operace a znal základní skutečnosti o životě se stomií,
- na dobře provedenou, vhodně umístěnou stomii, s plným a přiměřeným přihlédnutím k pohodlí pacienta,
- na kvalitní a profesionální lékařskou a ošetrovatelskou péči i psychosociální podporu v předoperačním i pooperačním období, v nemocnici i své komunitě,
- na podporu a informovanost rodiny, známých a přátel, aby lépe chápali podmínky a změny, nutné k dosažení uspokojivé úrovně stomikova života,
- na úplnou a objektivní informaci o vhodných pomůckách a výrobcích, které jsou v jeho zemi k dispozici,
- na možnost neomezeného výběru dostupných stomických pomůcek,
- na informace o organizacích stomiků v jeho vlasti a službách a podpoře, které poskytují,
- na ochranu proti jakékoliv formě diskriminace.

1.3 Slovníček užitých pojmů a zkratek

STOMIK – zdravotně postižený občan s dočasně nebo trvale vyvedeným dutým orgánem na povrch těla. Nejčastěji je vyvedeno tlusté nebo tenké střevo nebo močové cesty, čímž dochází ke změně základních fyziologických funkcí, k neovladatelnému vyprazdňování stolice, střevního obsahu nebo moči nepřírozenou cestou s nutností používání stomických pomůcek. Důsledkem je výrazné zhoršení celkové kvality života (Lúčan, 1996).

Druhy stomií:

1. podle toho, který dutý orgán je vyveden, rozlišujeme tři základní druhy stomií:
 - **ileostomie** – vývod tenkého střeva (ileum), který se provádí mnohem méně často než vývod tlustého střeva. Nejčastější příčinou je odstranění celého tlustého střeva,
 - **kolostomie** – nejčastější druh vývodu. Jde o souhrnný název pro vývody tlustého střeva (colon),
 - **urostomie** – vývod močovodu, nejméně častý typ (cca 5 % všech stomiků). Důvodem je např. překážka, která brání odtoku moče, nefunkční svěrač, absence močového měchýře.
2. podle doby, na kterou je stomie vytvořena:
 - **dočasná** – přechodný vývod, může být po nějaké době zrušen (když ustoupí onemocnění či neprůchodnost),
 - **trvalá** – nevratná, je zakládána při závažných onemocněních či poškození svěrače (se stomií může postižený žít desítky let).

Stomasestra – sestra specialista, školená pro práci se stomikou, hraje nezastupitelnou roli v péči o stomiky.

ILCO zkratka ze slov ILeum = tenké střevo, COlon = tlusté střevo

České ILCO je stabilní organizace, která od roku 1992 pomáhá stomikům. Zastřešuje 19 organizací stomiků z celé ČR. Hájí zájmy stomiků, organizuje školení dobrovolníků, vydává Zpravodaj a letáky pro stomiky. Důvodem vytvoření stomie je asi v 1/3 případů onkologické onemocnění, zhoubné nádory střev asi v 50 %, asi 20 % žen má stomii po operaci nebo po léčbě gynekologického onkologického problému. Z výše uvedených důvodů pomáhají naši členové s propagací prevence onkologických onemocnění.

EOA – Evropská asociace stomiků, jejímž členem je i České ILCO a dalších 46 národních organizací stomiků, organizuje jednou za 3 roky kongresy pro členy EOA

OZP – osoba se zdravotním postižením

OZZ – osoba zdravotně znevýhodněná

Průkaz

- **TP** – průkaz pro osoby tělesně postižené
- **ZTP** – průkaz pro osoby těžce tělesně postižené
- **ZTP/P** – průkaz pro osoby těžce tělesně postižené, které potřebují průvodce

NFOZP – Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením

NRZP – Národní rada osob se zdravotním postižením

Manuál především pro zaměstnavatele OZP

2. Manuál především pro zaměstnavatele OZP

Stomici, kterých se tento manuál především týká, jsou zdravotně postižení lidé s dočasně nebo trvale vyvedeným dutým orgánem na povrch těla. Nejčastěji je vyvedeno tlusté a tenké střevo nebo močové cesty, čímž dochází ke změně základních fyziologických funkcí, k neovladatelnému vyprazdňování stolice, střevního obsahu nebo moči nepřírozenou cestou s nutností používání stomických pomůcek. Důsledkem je zhoršení celkové kvality života. Z tohoto důvodu potřebují stomici jisté ohledy, přístup na toaletu s tekoucí vodou dle jejich potřeby (návštěva toalet jim nezabere zpravidla více času než lidem bez tohoto problému, ale stomici často nemohou návštěvu toalety odložit). Stomici po více operacích by neměli zvedat předměty těžší než 5 kg. Jak těžká břemena může stomik zvedat, je třeba zjistit u každého individuálně. Jiných omezení není mnoho. Stomici jsou obecně dobře zaměstnatelní, jejich postižení z velké části kompenzují stomické pomůcky. Pro poukazy na stomické pomůcky chodí k lékaři jednou za měsíc nebo jednou za tři měsíce (záleží na ochotě lékaře). Jednou za půl roku obvykle chodí na pravidelné kontroly. V podstatě toto postižení není v běžném životě patrné.

Většina stomiků má sníženou pracovní schopnost o 35–40 % a pobírá invalidní důchod pro invaliditu 1. stupně.

Pro stomiky v produktivním věku je návrat na trh práce důležitý. Nyní, na rozdíl od minulosti, nemusejí mít zaměstnavatelé obavy přijmout do zaměstnání lidi s umělým vývodem ze střev nebo močovodu. Většinou jsou to pozitivně naladění lidé, kteří chtějí a mohou pracovat. Stomici pracují jako učitelé, lékaři, úředníci, švadleny, prodavači, známe i stomika – herce, stomika – poslance atd.

V právních předpisech lze nalézt celou řadu přímých i nepřímých podpor a zvýhodnění pracovního uplatnění osob se zdravotním postižením.

Všeobecně lze říci, že osoby se zdravotním postižením, mezi které stomici patří, pokrývají celé věkové, profesní a vzdělanostní spektrum. Bohužel částečně mají velké obavy z různých mýtů, z neúspěchu a z nepochopení druhých, proto někteří z nich žijí uzavřeni do sebe a mají obavy si práci hledat.

Zaměstnávání OZP je důležitým a typickým projevem společensky odpovědného chování každé firmy. Osoby se zdravotním postižením, v našem případě stomici, jsou lidé, kteří přes své zdravotní postižení chtějí být nebo mohou být plnohodnotnou součástí firmy.

2.1 Zkušenosti se zaměstnáváním osob se zdravotním postižením (OZP)

Zkušenosti se zaměstnáváním OZP jsou převážně kladné, tito zaměstnanci si velice váží své práce, práce jim přináší pocit sounáležitosti a seberealizace, nemají problémy s převzetím odpovědnosti, zapojují se do pracovních kolektivů, neočekávají požívání nějakých výhod nebo výjimek, naopak oceňují, když k nim jejich kolegové a nadřízení přistupují shodně jako ke zcela zdravým jedincům. Samozřejmě u řady činností musí pracovní tým počítat s pomalejším pracovním tempem zaměstnanců s OZP a zcela zdraví jedinci musejí pomáhat kolegům se zdravotním znevýhodněním nebo za ně zcela převzít některé úkoly v rámci dělby práce a je nutné na to pamatovat při plánování a organizaci práce. Průměrná délka pracovní neschopnosti zaměstnanců s OZP se v podstatě neliší od průměru ostatních zaměstnanců ve společnosti. Všeobecně tedy není pozorovatelný rozdíl ve výkonnosti osob se zdravotním postižením a bez něj.

Interní výzkumy navíc prokázaly, že různorodost pracovních týmů i díky zaměstnávání OZP vede k snížení střetů na pracovišti a ke zlepšení sociální atmosféry.

Zaměstnávání osob se zdravotním postižením (OZP) je povinnost, kterou ukládá zákon každé firmě s více než 25 zaměstnanci. Přesto to některé firmy stále považují chybně za „charitu“, která se nevyplatí. Avšak naprostá většina firem, které zaměstnávají OZP, uvádějí, že z jejich zaměstnávání mají velký užitek. Navíc využíváním specifických schopností OZP může firma lépe reagovat na potřeby svých zákazníků, osob se zdravotním postižením. Zaměstnávání OZP také přispívá k pozitivnímu obrazu firmy směrem k veřejnosti a je chápáno jako způsob společensky odpovědného jednání. (Informace čerpaný z www.komora.cz, Zaměstnávání OZP se firmám vyplácí, rezervy existují.)

Lidé se zdravotním postižením, kterými stomici bezpochyby jsou, se často obávají negativních důsledků svého handicapu stejně, jako se řada vedoucích pracovníků a kolegů bojí zaměstnávání těch, ke kterým byl osud méně příznivý. Proto často (a zcela zbytečně) končí mnohé zdravotně postižené osoby v sociální síti, ačkoliv jsou k práci více motivované a houževnatější, práce by si více vážily než jejich „zdraví“ kolegové.

Pokud je osobám se zdravotním postižením umožněno pracovat, stanou se z příjemců peněz aktivními přispěvateli do státního rozpočtu. Nejen proto je třeba zaměstnávání OZP podporovat.

Firmy, které již OZP zaměstnávají, také uvádějí, že zaměstnanci se zdravotním postižením jsou spolehliví a velmi loajální a že na své práci velmi lpí.

Zájmem společnosti všeobecně tedy je, aby byly do společnosti začleněny osoby se zdravotním postižením úplně a správně, toto je často velmi obtížné bez pracovního začlenění.

2.2 Výhody, přínosy pro zaměstnavatele, pokud zaměstnává OZP

Tím, že zaměstnavatel zaměstná zdravotně postiženého člověka, může ročně ušetřit několik set tisíc korun.

I když toto není většinou hlavní motivací k přijetí OZP, je pravda, že řada zaměstnavatelů profituje tím, že obdrží finanční podporu a daňové výhody.

Motivací pro zaměstnávání OZP pro firmy jsou většinou kromě finanční výhody také morální aspekty a zlepšení image firmy.

Pokud má zaměstnavatel zákonnou povinnost zaměstnat například jednoho člověka se zdravotním postižením a neučiní tak, má povinnost odvést do státního rozpočtu „pokutu“ téměř 60 000 korun nebo nakoupit zboží či služby v režimu náhradního plnění v hodnotě téměř 166 000 korun (bez DPH).

Pokud postiženého člověka zaměstná, pak nejenže na něj může od Úřadu práce získat například roční dotaci ve výši 48 000 korun, ale má nárok i na slevu na dani z příjmu ve výši až 60 000 korun. Tedy: zaměstnáním zdravotně postiženého může zaměstnavatel ročně ušetřit téměř 274 000 korun.

2.3 Vhodné hledání zaměstnance – OZP, konkrétní omezení práce stomika

Ve vztahu k OZP, i konkrétně ke stomikům, existuje ve společnosti řada předsudků a mýtů. Skoro každá OZP si přeje pracovat, a to v rozsahu, které jí její postižení umožní. Mnohé z OZP ale potřebují pomoc k návratu na trh práce.

Hledání kandidátů je často podporováno nevládními organizacemi, které pomáhají OZP na trh práce.

Pokud stomik otevřeně o svém zdravotním postižení hovoří, nebývá problém dohodnout určitá pravidla, která zabrání případným nedorozuměním, která mohou vzniknout, když stomik o svém postižení nemluví.

Všeobecně, ačkoliv se v jednotlivých případech mohou požadavky na omezení lišit, lze počítat s tím, že stomik má tato pracovní omezení:

- nesmí zvedat těžká břemena (často max. jen do 5 kg),
- doporučuje se nepobývat dlouho v chladném prostředí, neprochladnout,
- nutná je možnost návštěvy WC dle potřeby s možností ošetření stomie, k dispozici by měla být teplá voda,
- mělo by být umožněno pravidelné stravování.

Statistiky nedokazují, že osoby se zdravotním postižením jsou častěji nemocné, ani že jsou neflexibilní. K OZP je nutno přistupovat individuálně, individuální je jejich odolnost vůči stresu apod., ale je to stejné jako u osob, které nejsou OZP.

Budte připraveni své požadavky na nově zaměstnanou osobu se zdravotním postižením změnit nebo upravit podle konkrétních možností a schopností toho pracovníka, kterého zaměstnáte (úprava pracoviště a pracovní doby, velikost pracovního úvazku, možnost práce na dálku, apod.), avšak tak, aby to vyhovovalo nejen Vám a Vaší firmě, ale i zaměstnané osobě se zdravotním postižením.

A jak najít vhodnou osobu se zdravotním postižením pro Vaši firmu?

Pokud podáte inzerát, co nejpřesněji specifikujte kvalifikační požadavky, které kladete na budoucího zaměstnance.

Můžete také kontaktovat místně příslušnou pobočku Úřadu práce, i když v současné době lze považovat pomoc úřadů práce v této oblasti spíše za symbolickou.

Doporučujeme zeptat se současných zaměstnanců, zda oni znají a mohou doporučit vhodnou OZP na pozici, pro kterou pracovníka hledáte.

Můžete také kontaktovat speciální personální agentury, které se zaměstnáváním osob se zdravotním postižením zabývají, například AV Institut, Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením, Národní radu osob se zdravotním postižením a další.

Kontaktujte vhodnou agenturu podporovaného zaměstnávání. (Pozn.: Seznam konkrétních kontaktů je uveden v Manuálu pro zaměstnávání OZP na otevřeném trhu práce, který je dostupný na www.spcsr.cz/manual).

Kontaktujte organizace sdružující OZP (v našem případě České ILCO www.ilco.cz). Kromě přehledu o možných kandidátech na nabízené pracovní místo Vám může být nabídnuto i představení Vaší firmy s prezentací možností zaměstnání OZP.

2.4 Příklad náhradního plnění při průměrné měsíční mzdě 24 408 Kč

počet zaměstnanců	povinný podíl OZP	odvod do státního rozpočtu
50	2	122 040 Kč
200	8	488 160 Kč
1000	40	2 440 800 Kč
5000	200	12 204 000 Kč

Za každého zaměstnance OZP, kterého má zaměstnavatel povinnost zaměstnat, se odvádí 2,5 násobek průměrné měsíční mzdy ročně. Průměrná mzda za rok 2012 byla 24 408 Kč, tedy se jedná o 61 020 Kč ročně za 1 osobu se zdravotním postižením.

Zdroj: *Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením* (<http://www.nfozp.cz/zamestnavani-ozp/prakticky-pruvodce-jak-zamestnavat-ozp/>)

2.5 Legislativní úprava, zákon o zaměstnanosti, o důchodovém pojištění a o daních z příjmu

Ústava České republiky hlava I., článek 3

Součástí ústavního pořádku ČR je Listina základních práv a svobod
Hlava první, Obecná ustanovení, článek 1

„Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech.

Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcižitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.“

Příspěvky dle zákona č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti

Víte, že když zaměstnáte člověka ve 3. stupni invalidity, je to stejné, jako byste zaměstnali 3 osoby se zdravotním postižením v nižším stupni invalidity?

Na otevřeném trhu práce má běžně zaměstnavatel povinnost zaměstnávat povinný podíl OZP, a to ve výši 4 % z přepočteného počtu zaměstnanců firmy. Osoby ve 3. stupni invalidity se započítávají do celkového počtu OZP třikrát.

Pod chráněným trhem práce rozumíme osoby zdravotně postižené, které podnikají jako OSVČ, nebo zaměstnavatele, který zaměstnává více než 50 % osob se zdravotním postižením. Chráněný trh práce je zvýhodněn podle shora uvedeného zákona.

Zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění

Základním kritériem pro posouzení zdravotního stavu a přidělení vybraného stupně invalidity je u člověka se zdravotním postižením procentní míra poklesu schopnosti vykonávat soustavou výdělečnou činnost. Rozhodnutí o přidělení stupně invalidity neznámá, že je tento člověk méně schopný. Toto rozhodnutí pro něj znamená jen určitou ochranu na trhu práce. A to například v tom, že mu Úřad práce nesmí přidělit práci, která by ohrozila jeho zdravotní stav.

Dříve se pro označení osoby zdravotně postižené (OZP) používal pojem „občan se změněnou pracovní schopností“.

Minimální mzda pro osoby se zdravotním postižením je v:

1. stupni invalidity 75 % aktuální minimální mzdy
2. stupni invalidity 75 % aktuální minimální mzdy
3. stupni invalidity 50 % aktuální minimální mzdy

Zákon č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů (výhody pro zaměstnavatele i zaměstnance)

Slevy na dani z příjmů pro zaměstnavatele

- 18 000 korun na jednoho zaměstnance v 1. a 2. stupni invalidity
- 60 000 korun na jednoho zaměstnance ve 3. stupni invalidity

Slevy na dani z příjmů pro osoby se zdravotním postižením, které pracují

- 2 520 korun za rok na 1. a 2. stupeň invalidity
- 5 040 korun za rok na 3. stupeň invalidity

Manuál především pro stomiky

3. Manuál především pro stomiky

3.1. Před operací

Všichni by měli vědět, že stomie může být dobrým – někdy jediným – řešením, jak pacientovi zachránit nebo zlepšit život. Důležité je zvládnout nemoc, která vede k založení stomie. Život se stomií se zvládnout dá. Zvládly jej tisíce lidí. Je dobře vědět, že se stomik může vrátit do zaměstnání, ke svým koníčkům, může s malým omezením normálně žít. Podmínkou je ale předchozí vyřešení onemocnění. A to je třeba řešit na odborných klinikách bez zbytečných průtahů. Pacient má právo na druhý názor, má právo se rozhodnout, jak řešit svůj problém, ale odpovědně se může rozhodnout jen tehdy, když má o svém onemocnění dostatek informací. Lékaři by měli o stomii mluvit pozitivně nebo alespoň neutrálně, aby život se stomií nezbuzoval přehnaně velké obavy.

Již před operací by měla být pacientovi nabídnuta psychosociální pomoc. Sdělení diagnózy, operace, možnost vytvoření stomie je pro pacienta obrovská zálež. Před operací může velmi pomoci i rozhovor s lidmi z patientské organizace – proškolenými dobrovolníky. Na svém příkladu a příkladu svých kolegů mohou ukázat, že stomie jim nebrání v normálním životě.

Povzbuzení a podporu mohou noví pacienti najít i v knize BUDU ŽIV TŘI STA LET, kde si přečtou i 9 příběhů stomiků, nebo v nové knize AŽ ŽIJÍ 100MÍCI. V této knize je řada skutečných příběhů stomiků z Čech a Slovenska.

V rámci předoperačního poradenství by měl dostat každý pacient, kterému bude založena stomie, dostatek informací, aby si byl plně vědom významu operace a znal základní skutečnosti o životě se stomií.

Operace by měla být provedena v nemocnici, kde mají dostatek zkušeností s operacemi střev. Stomie má být vhodně umístěna (pokud je to možné, ale vždy před plánovanou operací, je třeba vyměřit nejvhodnější místo nebo místa, kde bude stomie vyšita, s přihlédnutím k pohodlí pacienta).

3.2 Po operaci v nemocnici

V českých nemocnicích je o pacienty dobře postaráno. Sestra – specialista vybere pacientovi vhodnou pomůcku a učí ho s ní zacházet, spolupracuje i s rodinou pacienta. Pacientovi by měla být nabídnuta také psychosociální podpora, ale i informace o patientských organizacích působících v okolí. Pokud je to možné, měl by mít možnost promluvit si s dobrovolníky ILCO nebo alespoň dostat na ně kontakt. Pacient dostane písemné informace o tom, jak používat stomické pomůcky, jak ošetřovat okolí stomie. Měl by vědět, že jsou stanoveny množství i finanční limity na odběr pomůcek. Stomické pomůcky lze předepsat max. na 3 měsíce. Krátce po operaci, kdy se okolí stomie mění, je výhodné odebírat pomůcky na kratší dobu a v případě potřeby pomůcku změnit. V tom poradí lékař nebo stomasestra.

Pokud mají stomici zájem, mohou si už v nemocnici promluvit se zkušenými dobrovolníky – stomiky. Další informace ke spolupráci mezi Českým ILCO a Všeobecnou fakultní nemocnicí v Praze 2 jsou uvedeny v bodě 4.3 tohoto manuálu.

3.3 Po propuštění z nemocnice

Pokud pacient zůstane i následně v péči stomapradny, je to pro něj často výhodnější, neboť stomasestra má odborné zkušenosti, kontroluje stomii, poradí, jak vyřešit všechny problémy, kontroluje limity pomůcek, doporučí vhodnější pomůcky, pokud se tvar a velikost stomie nebo aktivity stomika změní. Má přehled o výrobcích, které jsou na trhu, může nabídnout kombinaci výrobků různých firem tak, aby život stomikovi co nejvíce usnadnila.

Asi polovina stomiků je převáděna hned po operaci do péče praktických lékařů. Ti pak předepisují stomické pomůcky i prostředky k ošetřování okolí stomie. Pacient praktickému lékaři předá informace z nemocnice včetně seznamu stomických prostředků, které v nemocnici doporučili. Pacient by měl lékaři předat i informaci o limitech stomických pomůcek, které lze na měsíc předepsat. Poukaz vyplněný praktickým lékařem pacient zašle na adresu distributora pomůcek nebo pomůcky obdrží v prodejně zdravotních potřeb.

Naučit se ošetřovat stomii není snadné. Každá sebemenší chybička v postupu může způsobit nepříjemný problém. Je možné, že zpočátku podložka nedrží, stolice nebo moč podtéká, kůže v okolí stomie se rozbolaví. Při problémech může pacient kontaktovat svou stomasestru nebo volat na bezplatné linky dodavatelů stomických pomůcek. Zkušené pracovnice poradí, vysvětlí, jak postupovat, v případě potřeby zašlou vzorky pomůcek k vyzkoušení.

Každý stomik má mít možnost vybrat si ze všech stomických pomůcek, které jsou na českém trhu. Seznam distributorů pomůcek (včetně kontaktů na ně) je uveřejněn na konci manuálu pro Zdravotníky v bodě 4.5 (všichni výrobci mají bezplatné telefonní linky, kde stomikům poradí zkušený a ochotný odborník).

Stává se, že stomik ze začátku není schopen sám stomii ošetřovat. Je proto dobré, pokud se této činnosti ujme rodinný příslušník. Může ale využít i služeb Domácí péče. Někteří pracovníci Domácí péče jsou na ošetřování stomií proškoleni. Pokud je třeba na určitou dobu zařídit bezplatné návštěvy pracovníků Domácí péče, je třeba kontaktovat svého praktického lékaře. Po určité době ale většina stomiků bez problémů zvládá péči o svou stomii zcela samostatně.

Když se zdravotní stav pacienta zlepší, doporučujeme kontaktovat nejbližší skupinu stomiků a zúčastnit se některé z akcí, které pořádají. Pro většinu nově přichozích je setkání s dlouholetými stomiky velkou psychickou podporou, protože se mohou osobně přesvědčit, co všechno je se stomií možné zvládnout. Vidí, že podobné starosti jako oni mají i jiní, zjistí, že na problémy nejsou sami. Mají se kde poradit, kde získat informace. Opravdovým povzbuzením je poznat lidi, kteří žijí se stomií desítky let, jsou veselí, chtějí a umějí pomoci nováčkům.

Asi polovina stomiků je ve starobním důchodu. Mladší mohou požádat OSSZ o invalidní důchod. Podle stupně postižení je posouzena invalidita 1.–3. stupně.

Pokud jim problémy spojené s operací snižují mobilitu a orientaci, mohou požádat i o průkaz TP nebo ZTP.

Pokud to zdravotní stav dovolí, chtějí se lidé v produktivním věku často vrátit na trh práce.

3.4 Při návratu do zaměstnání

Velkou handicapovanou skupinou na trhu práce jsou osoby se zdravotním postižením (OZP). Pokrývají celé věkové, profesní a vzdělanostní spektrum. Někdy jsou však tyto OZP uzavřeny do sebe, obávají se zbytečného nepochopení zaměstnavatele nebo různých mýtů, a práci si proto nehledají.

V České republice je zhruba půl milionu zdravotně postižených. Podle expertů je další půl milion lidí, kteří mají zdravotní potíže, ale z různých důvodů odmítají přiznat, že mají nárok na status OZP. Existuje velká skupina lidí, kteří toto z obav z nepochopení ze strany zaměstnavatele a kolegů nebo ze ztráty zaměstnání nechtějí svému zaměstnavateli sdělit.

Pokud jsou ve firmě takoví zaměstnanci, je výhodné přesvědčit tyto stávající a osvědčené zaměstnance, aby si na příslušném úřadě potvrzení obstarali. Je

to pro zaměstnavatele často velmi výhodné. Příslušným úřadem je Okresní (Pražská) správa sociálního zabezpečení.

Pozn.: O průkaz TP, ZTP, ZTP/P se žádá na Úřadu práce, rozhoduje se v samostatném řízení. Ne každá OZP získá průkaz.

Naštěstí stále více zaměstnavatelů, podnikatelů, velkých a známých firem chce budovat image firmy se společenskou odpovědností a má zájem o zaměstnávání OZP, které považuje vedení firmy za etické a sociálně i společensky správné a odpovědné.

3.5 Kde hledat pomoc

- Česká unie pro podporované zaměstnávání – www.unie-ps.cz
- Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením – www.nfozp.cz
- Společný portál Národní rady osob se zdravotním postižením a portálu správe.cz – www.praceprozp.cz
- Burza práce pro projekt Konta Bariéry – www.burzaprace.kontobariery.cz
- Portál MPSV ČR – služba zaměstnanosti – www.portal.mpsv.cz/sz
- Portál AV Institut – www.praceozp.cz
- Portál Centrum pro zdravotně postižené – www.czp.az4u.info
- Portál Burza práce pro handicapované – www.bariery.cz/burzaprace,
- Informační systém pro OZP (sdružení Samaritán) – www.infoposel.cz
- Portál Centra pro OZP kraje Praha – www.czppraha.cz
- Pracovní rehabilitace – www.pracovnirehabilitace.cz
- Společnost Duha, Program podporované zaměstnávání – www.spolecnostduha.cz/spolecnost

3.6 Motivace k hledání práce

3.6.1 Proč hledat zaměstnání

Život často staví každému z nás do cesty překážky a omezení, uvádí nás do situací, při kterých vznikají nové potřeby a požadavky. Nové situace musíme a chceme většinou vyřešit takovým způsobem, abychom stále mohli vést plnohodnotný život. Také zdravotně postižené osoby chtějí žít nezávisle a mít stejné životní a pracovní příležitosti jako každý občan této země. Nechtějí být závislí na okolí, chtějí získat potřebnou soběstačnost a sebedůvěru nejen ve všech každodenních činnostech. Svou nezávislost získají především v pracovním procesu, kde mohou rozvíjet své schopnosti a intelekt. U většiny zdravotně postižených osob nemusí být hlavní motivací pro hledání zaměstnání finanční ohodnocení, ale především práce samotná, zařazení do pracovního kolektivu. Mnozí zdravotně postižení se dokážou vypracovat na plnohodnotné členy pracovních

kolektivů a svým postojem k životu velmi často pozitivně ovlivňují ostatní kolegy a mají dobrý vliv na pracovní kolektiv.

I když často hlavní motivací nejsou peníze, je vhodné vědět, že OZP má nárok na slevu na dani téměř 5 000 korun. Zaměstnavatel tím, že zaměstnává osobu se zdravotním postižením, může získat slevu na dani z příjmů až do výše 60 000 Kč. Zároveň tak splní zákonnou povinnost zaměstnávat 4 % OZP, čímž se vyhne náhradnímu plnění.

Pro zvýšení hodnoty OZP na trhu práce a udržení si zaměstnání je organizována řada projektů na podporu vzdělávání zaměstnanců se zdravotním postižením. Je velmi dobré, když se OZP takových projektů účastní.

3.6.2 Jak postupovat, když chci najít práci

Pokud chce stomik najít práci, doporučuje se tento postup:

- a) Konzultovat s lékařem možnosti pracovat – vždy záleží na stomikovi, jeho vůli, chuti a zájmu pracovat, na jeho možnostech, pracovním zařazení a na jeho rozhodnutí. Zapojit se do pracovního procesu vrátí stomikovi velmi často sebevědomí, sebedůvěru.
- b) Sledovat nabídky práce pro OZP.
- c) Připravit si životopis a připravit se na pohovor. Pomoc lze najít na www.helpnet.cz a www.neziskovky.cz.
- d) Zajímat se také o další vzdělávání OZP. Máte nárok na bezplatnou rekvalifikaci. Pomoc hledejte na úřadu práce a u NFOZP, Konto bariéry apod.
- e) Nebát se, že přijdete o invalidní důchod, protože začnete legálně pracovat. Pokud by se tak stalo, jedná se o nezákonné jednání. Jestliže potřebujete poradit, můžete se obrátit na Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením (NFOZP).
- f) Uvažovat o podnikání. I OZP může být osobou samostatně výdělečně činnou (OSVČ).
- g) Oslovit velké zaměstnavatele, v životopise nebo při pohovoru uvést své zdravotní postižení. Zaměstnavatelé hledají OZP, neboť jejich zaměstnání pro ně znamená ročně mnohasetisícovou úsporu.

3.7 Mluvit či nemluvit o svém handicapu

Zaměstnavatel se samozřejmě na případný handicap ptát nesmí. Je na kandidátovi, zda otevřeně o svém zdravotním znevýhodnění bude mluvit. Přece jen to může ovlivňovat jeho práci, je proto v mnoha případech vhodné, aby to budoucí zaměstnavatel věděl.

Lze ale doporučit, aby osoby se zdravotním postižením (pokud samy nemají velký problém o svém zdravotním postižení mluvit) o svém zdravotním stavu svého zaměstnavatele informovaly. Existují pro to minimálně dva důvody: Jednak zaměstnavatelé často zaměstnání schopných OZP hledají a vítají – zaprvé

pomocí nich splní předepsanou podmínku zaměstnat 4 % OZP a nejsou sankcionováni. Zadruhé se tím předejde event. budoucím nedorozuměním, neboť (někdy) konkrétní zdravotní postižení vyžadují akceptování zvláštních podmínek ze strany zaměstnavatele nebo (také) porozumění kolegů. Pokud jsou tito informováni předem, předejde se pozdějším, někdy nepříjemným diskusím a vysvětlování. Je ale na každém, jaký postup zvolí, informovat zaměstnavatele o svém postižení není v žádném případě povinnost, je to jen doporučení. Kdyby přece jenom došlo po oznámení konkrétního zdravotního postižení k reakci zaměstnavatele, která je nevhodná, existují organizace (např. NFOZP), které jsou připraveny takové situace okamžitě řešit. Lidé, kteří otevřeně své zdravotní postižení přiznali, radí, aby se o této problematice mluvilo, a potvrzují, že našli pochopení u svého zaměstnavatele i u kolegů, a doporučují o zdravotním postižení otevřeně mluvit.

3.8 Informace pro zájemce o zaměstnání

České ILCO uzavřelo již v loňském roce smlouvu s AV Institutem (dříve Santé Institut), na jejímž základě nám AV Institut bezplatně poskytuje pomoc při hledání zaměstnání stomikům. Stomici se tedy mohou obrátit jak na České ILCO, tak na AV Institut.

Cílem nově založeného portálu www.praceozp.cz, jehož vlastníkem je AV Institut, je pomoc při hledání zaměstnání na otevřeném trhu práce a zároveň vzdělávání zaměstnavatelů v problematice zaměstnávání OZP. Tento portál je spravován společně s Nadačním fondem pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Bližší informace o portálu naleznete zde: www.praceozp.cz/content/o-port%C3%A1lu. Celá koncepce projektu společnosti AV Institut s. r. o. vznikla ve spolupráci s Generálním ředitelstvím Úřadu práce (GR ŮP) Případní zájemci o zaměstnání se mohou registrovat www.praceozp.cz/resume.

Pokud by kdokoliv potřeboval poradit, zde nalezne kontakty na: www.praceozp.cz/content/kontaktujte-n%C3%A1s

Manuál především pro zdravotníky

4. Manuál především pro zdravotníky

Z poznatků, které jsme získali během realizace projektu Život bez omezení, jehož cílem je zlepšit postavení stomiků, zajistit optimální předoperační a doživotní pooperační péči, doporučujeme:

4.1 Předoperační péče

4.1.1 Prevence

Prevenzi onemocnění je třeba věnovat zvýšenou pozornost. Je třeba vést obyvatele ČR k zodpovědnosti za své zdraví, upozorňovat na screeningové programy, nejen na test okultního krvácení, ale i na preventivní kolonoskopie a nabádat k jejich využívání. Upozorňovat na to, že příznaky toho, že se ve střevech něco nepatřičného děje, jsou často nepatrné, a proto přehlížené. Věnovat pozornost problémům mladých pacientů (do 50 let). 10 % rakoviny tlustého střeva mají právě tito pacienti. Mladí pacienti často trpí záněty střev. Včasná diagnostika usnadní jejich léčbu.

První příznaky možného onemocnění střev jsou velmi nepatrné a rozdílné (a často je mohou mít i zdraví lidé):

- zvýšená plynatost,
- častější nutkání na stolicí,
- zmenšený průměr stolice,
- dlouhodobější průjem,
- dlouhodobější zácpa,
- bolesti břicha,
- kožní projevy, zejména u pacientů se záněty střev,
- dlouhodobé nevysvětlené bolesti zad,
- přítomnost krve ve stolici.

Přítomnost krve ve stolici může způsobit řada faktorů, je to vždy důvod navštívit lékaře. Nemít strach řešit problém je důležité. Včasnou léčbou se pacient vyhne komplikacím, často si i zachrání život. V neposlední řadě se ve zdravotnictví ušetří finanční prostředky.

4.1.2 Sdělení diagnózy a psychosociální podpora

Již v době, kdy pacient chodí na vyšetření, by měl dostat podporu ze strany zdravotníků. Pacient je plný obav a měl by mít možnost si promluvit s někým, kdo jej uklidní a podpoří. Stomasestry jsou školeny v tomto směru a mohou podat pomocnou ruku. Po sdělení diagnózy je psychická podpora pacienta víc než potřebná, v této době pacient potřebuje předoperační poradenství, aby si byl plně vědom významu operace a znal základní skutečnosti o životě se stomií. Jen informovaný pacient dobře spolupracuje, může se snadněji rozhodovat, má motivaci se léčit.

Po sdělení diagnózy by měl být informován o patientské organizaci České ILCO, o tom, že v České republice je řada proškolených dobrovolníků z řad zkušených stomiků, kteří pacienta mohou podpořit, ukázat, že operací střev život nekončí, že na problémy nebude sám.

4.1.3 Péče před operací

I když je jen malá pravděpodobnost, že zdravotní problém bude nutno řešit vývodem, je potřebné i o této variantě pacienta vhodně informovat. O stomii je třeba mluvit pozitivně jako o dobrém řešení, které pomůže vyřešit problém. Pacient je velmi citlivý. Pokud mu zdravotník sdělí: „stomie je krajní řešení, pokud to bude jen trochu možné, nebude provedena“, může to vzbudit u pacienta přehnané obavy. Doporučujeme opravdu citlivě vážit slova. Pacienta je třeba povzbudit.

Před operací je třeba vyměřit místo (lépe místa), vhodné pro vyšítky stomie. Je třeba vzít v úvahu mnoho aspektů. Každý stomik má právo na dobře provedenou, vhodně umístěnou stomii, s plným a přiměřeným přihlédnutím k pohodlí pacienta.

Podle zjištění projektu bylo vyměřeno místo stomie před operací u necelé poloviny pacientů. Dobře umístěná stomie ulehčuje stomikům život, podložka bez

problémů drží, nezpůsobuje komplikace při ošetřování stomie. Život se stomií pak pacient mnohem lépe snáší.

4.2 Pooperační péče

Cílem Českého ILCO i projektu Život bez omezení je zajistit kvalitní péči o stomiky v celé ČR. K tomu by měl napomoci doporučený postup péče o stomické pacienty, který zpracovává za odbornou veřejnost předsedkyně sekce chirurgických oborů České asociace sester. Předpokládá se, že bude otištěn ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví a umístěn na stránkách ošetřovatelství a bude také k dispozici nejen sestřím, ale i pedagogům na zdravotních školách.

Zdravotní sestry mohou čerpat z knihy Stomie (autoři Veronika Zachová a kolektiv, nakladatelství Grada Publishing a.s., Praha, 2010). V kapitole 6. Edukace stomiků je uvedeno: „Dobře edukovaný pacient odchází z nemocnice s jistotou a schopností se o sebe postarat. Dochází u něho ke snížení pocitu úzkosti z nově vzniklé situace. Pacient ví, kam se může obrátit se žádostí o pomoc a radu, kde může konzultovat případné nejasnosti.“ Toto by měl být cíl lékařů a stomasester.

4.2.1 V nemocnici

I v pooperačním období stomici potřebují psychosociální podporu, v nemocnici i své komunitě. Potřebují objektivní informace o vhodných pomůckách a výrobcích, které jsou v ČR k dispozici, potřebují informace, jak a kde stomické pomůcky získají, potřebují spojení na stomasestru, na bezplatnou poradnu distributorů pomůcek. Podrobnější informace v bodě 4.4 a 4.5.

Stomici potřebují i informace o organizacích stomiků v České republice, službách a podpoře, které poskytují. Aktuální informace lze nalézt na stránkách www.ILCO.cz. Jen čtvrtina dotázaných v projektu Život bez omezení uvedla, že v nemocnici dostali všechny potřebné informace.

Hlavní úkol stomasestry v nemocnici je vybrat stomikovi vhodnou pomůcku a naučit ho s ní zacházet. Je to úkol nesnadný, pacient je NE MOCNÝ, tedy nepozorný, není schopný pojmout tolik nových informací. Edukace vyžaduje od zdravotních sester opravdu hodně trpělivosti a empatie. Ale tato práce se vyplatí, pacienta je třeba vést k samostatnosti. I při malém pokroku je třeba pacienta chválit, motivovat.

Edukaci pacienta by měla provádět skutečně erudovaná sestra – specialista na místě k tomu vhodně, postupně, přesvědčit se o tom, že pacient pochopil obsah sdělení a až potom postupovat dál. Je třeba si uvědomit, že ošetřovat stomii je zpočátku pro pacienta obrovské psychické zatížení. Mnozí ze začátku nesnesou pohled na své operované břicho a často vyměšující stomii. Je třeba je povzbudit.

Velký dík patří všem sestřičkám, které si najdou čas a vhodné místo pro edukaci nejen pacienta, ale i jeho blízkých.

Před propuštěním z nemocnice pacient obdrží písemné materiály o ošetřování

stomie a o používání pomůcek. Pokud je převáděn k praktickému lékaři (nezůstává v péči stomaporadny při nemocnici), také informace o pro něj vhodných pomůckách s množstevními limity, povolenými zákonem. Brožury poskytují distributori stomických pomůcek zdarma, pro nemocnici to tedy není žádná finanční zátěž. Pro pacienta je písemný materiál opravdu důležitým pomocníkem v domácím prostředí.

4.2.2 Po propuštění z nemocnice

První měsíce je pacient zván na kontroly do nemocnice. Stomasestra by se měla vyptat na to, jak se pacientovi žije, co mu způsobuje komplikace, zkontrolovat stomii, zvolit případně jinou pomůcku nebo doplňkové prostředky na vyrovnání okolí stomie nebo ošetřování pokožky. Je výhodou, pokud při nemocnici funguje stomaporadna, kde najde pacient vždy pomoc.

Sestra má pro něj dostatek času, je zde vhodné místo pro ošetření a kontrolu stomie. Pacient má důvěru v informace, které dostane, nebojí se zeptat. Takovou možnost má v ČR podle zjištění projektu ŽIVOT BEZ OMEZENÍ jen čtvrtina pacientů.

4.2.3 Stomaporadny

Nejčastější jsou stomaporadny při velkých nemocnicích, kde se střídá několik zkušených stomasester. Stomasestra má přehled o stomicích, sleduje limity pomůcek, které mu vydává, kontroluje stomii, zodpovídá dotazy. Bohužel jen v některých nemocnicích je sestra vyčleněná pro práci se stomiky, často má zdvojenou funkci a pak jí nezbyvá dostatek prostoru pro edukaci nových stomiků a práci s dlouholetými stomiky.

V Brně funguje velmi dobře stomaporadna při soukromé chirurgické ambulanci, kde se po čtyři dny v týdnu střídají tři zkušené stomasestry. Péče o pacienty je zde vzorná. Sestry spolupracují s lékařem, kontrolují stomie i vhodnost pomůcek, doporučují novinky. Volí pomůcky dle aktuálních potřeb pacientů. Pomůcky si pacient vyzvedne ve zdravotnických potřebách ve stejné budově. Tato poradna dobře funguje již 20 let a je opravdu škoda, že je jediná v republice.

Další zajímavou možností je stomaporadna ve Zdravotnických potřebách v Plzni. V provozovně je zaměstnána zkušená stomasestra, se kterou mohou stomici a jejich blízcí problematiku stomií konzultovat. Nabízí se zde výběr produktů všech osmi distributorů pomůcek. Vždy je nejdůležitější zvolit pro pacienta vhodnou pomůcku a naučit jej s ní zacházet. Zkušená stomasestra ví, že každá chyba může vést k nepříjemnostem, které jsou pro psychiku pacienta velkou zátěží. Proto je důležité upozorňovat i na maličkosti a dbát na to, aby pacienti správně pochopili jejich význam. Stomasestru v plzeňských Zdravotnických potřebách navštěvují především stomici, kteří byli hned po operaci převedeni k praktickým lékařům.

Tento způsob péče o stomiky se podobá německému systému. Bylo by více než potřebné, aby se stal inspirací pro zdravotnické potřeby v dalších městech.

4.3 Smlouvy o spolupráci mezi Českým ILCO a nemocnicemi

Při návštěvách u Deutsche ILCO v rámci projektu Život bez omezení jsme byli seznámeni s tím, že dobrovolníci Deutsche ILCO navštěvují v nemocnicích pacienty po (a někdy i před) operací, kterou jim je vytvořena stomie. Podmínky takové spolupráce jsou regulovány smlouvou mezi nemocnicí (Darmzentrum) a Deutsche ILCO. Takovou aktivitu patientské organizace považujeme za velmi přínosnou a pro nové pacienty důležitou, protože je může zbavit zbytečného strachu, jak budou se stomií žít. Mohou se buď před operací nebo po ní zeptat zkušeného stomika na to, jak nový život se stomií zvládl. Měli jsme velký zájem najít nemocnici, se kterou bychom mohli takový pilotní projekt realizovat. Díky vstřícnosti náměstkyně nemocnice, stomasester a dalšího zdravotního personálu z Všeobecné fakultní nemocnice v Praze 2 jsme v roce 2014 takovou spolupráci navázali. Stomasestra doporučí nově operovaným rozhovor se zkušeným stomikem. Pokud si pacient návštěvu dobrovolníka přeje, dostane tuto informaci České ILCO. Každý týden domlouvá koordinátor dobrovolníků Českého ILCO telefonicky s příslušnou zdravotní sestrou termín návštěvy přímo v nemocnici u lůžka pacienta. Dobrovolníci pracují na základě Smlouvy s nemocnicí, řídí se Kodexem dobrovolníka a jsou pojištěni podle zákona o dobrovolnické službě. Podobnou spolupráci chce České ILCO rozšířit do dalších nemocnic, podle zájmu nemocnice a možností proškolených dobrovolníků.

4.4 Dostupnost předepisování pomůcek

Zákonem o zdravotních prostředcích (příloha C, odd. 3 zákona 48/1997 Sb.) je stanovený limit stomických pomůcek, které získá stomik zdarma. Limit je stanoven poměrně přísně, zejména pro nové pacienty nebo pacienty s problémy v okolí stomie. Proto je nezbytné, aby pacient měl vhodně zvolenou pomůcku a uměl s ní dobře zacházet.

Pomůcky i příslušenství pro stomiky může předepsat pouze lékař. Ve výše jmenované příloze zákona je uvedeno zkratkou u každého zdravotního prostředku, kdo jej může předepsat:

GER – geriatr
CHI – chirurg
INT – internista
NEF – dětský nefrolog
ONK – onkolog
PED – pediatr
PRL – praktický lékař
URN – urolog

Vždy záleží na domluvě lékaře s pacientem.

Množstevní limity stomických pomůcek jsou uvedeny v informačních materiálech všech dodavatelských firem a v katalogu zdravotních prostředků. Ten má

k dispozici každý odborný ambulantní lékař a praktický lékař. V současné době jsou ceny pomůcek stanoveny tak, že při dodržení množstevního limitu jsou pojišťovnou plně hrazeny.

Stomik potřebuje nejen **stomickou podložku a sáček**, ale i prostředky pro ochranu a ošetření okolí stomie. Dělíme je do skupin, jednotlivé skupiny mají zpravidla stanovený finanční limit, který zdravotní pojišťovna proplácí.

Odstraňovač (měsíční limit 300 Kč) – používá se při výměně podložky k šetrnému oddělení podložky od pokožky. Jeho používání je velmi důležité pro zachování integrity kůže. Vyrábí se ve spreji nebo v ubrouscích. Při použití je třeba trpělivost, počkat, až účinná látka začne fungovat, podložku nestrhávat násilím. Slouží i k dočištění zbytků podložky na těle. Odstraňovač je někdy mastný, po jeho použití je třeba pokožku omýt mýdlem.

Ochranné prostředky (měsíční limit 1000 Kč) – používají se po očištění okolí stomie na suchou pokožku. Zlepšují přilnavost lepící plochy podložky, chrání kůži. Vyrábí se ve spreji nebo v ubrouscích. Do této skupiny patří také:

- **ochranné pudry** (používají se na mokvající místa pod podložkou),
- **zklidňující krémy** na zarudlou pokožku,
- **půlkroužky** na zvětšení lepící plochy podložky,
- **nízkotlaký adaptér** – připevní se u dvoudílného systému na podložku před nalepením a na něj se připevní sáček bez nutnosti tlaku na břišní stěnu.

Čisticí prostředky (měsíční limit 350 Kč) – pěna, ubrousky, čisticí roztoky, gáza, buničina.

Vyplňovací a vyrovnávací prostředky – nejsou finančně limitovány. Jsou k dispozici těsnící pasty, kroužky, půlkroužky, proužky. Používají je pacienti s nerovnostmi v okolí stomie.

Zahušťovací prostředky (měsíční limit 30 ks, max. 360 Kč) – potřebné pro pacienty s řídkou agresivní stolicí, pomáhají zahustit obsah a tak eliminovat poškození okolí stomie. V současné době jsou hrazeny jen po schválení revizním lékařem.

Prostředky na likvidaci pachů (měsíční limit 350 Kč) – kapky do sáčků, sprej na znečištěný oděv jako rychlá pomoc při podtečení podložky, případně k likvidaci pachu v uzavřených prostorech. V současné době jsou hrazeny jen po schválení revizním lékařem.

Irigační sety – (limit 2x za rok 2800 Kč) – po schválení revizním lékařem na předpis na jeden za rok.

Přídržné pásky (limit 200 Kč /1ks) – dva za rok po schválení revizním lékařem.

Kýlní pásy (max. úhrada 600 Kč 2x ročně) – předepisuje pouze chirurg, v současné době schvaluje revizní lékař.

UPOZORNĚNÍ: Stomik má nárok na úhradu jen těch zdravotních prostředků – sáčků, podložek a prostředků na ochranu okolí stomie – které nezbytně potřebuje k tomu, aby bylo co nejlépe kompenzováno jeho postižení. Zkontrolovat a do-

poručit potřebné pomůcky nejlépe pomůže zkušená stomasestra, s kterou by měl být stomik v kontaktu minimálně jednou za rok a vždy v případě, že se vyskytne problém, okolí stomie se změní, podložka nedrží na těle, vyskytnou se kožní problémy. Pokud lékař odmítá z jakéhokoliv důvodu předepsat stomikovi pomůcky a jejich příslušenství, doporučujeme obrátit se na příslušnou zdravotní pojišťovnu, event. na bezplatnou linku distributora pomůcek, které stomik používá, a požádat o radu.

Praktické rady může stomik získat také u dobrovolníků ILCO ve všech klubech stomiků v České republice. Více informací na www.ilco.cz.

Všechny výše uvedené zdravotní prostředky pro stomiky je možno také koupit na volném trhu.

Příloha č. 3 k zákonu č. 48/1997 Sb. ODDÍL C

Seznam zdravotnických prostředků hrazených z veřejného zdravotního pojištění při poskytování ambulantních služeb
(část se stomickými pomůckami)

Položka	Skupina	Název druhu (typu) zdravotnického prostředku	Omezení	Limitace výše úhrady
16	3	podložky kolostomické	max. 10 ks za měsíc	100 %; max. 3 000 Kč za 10 ks
17	3	podložky ileostomické	max. 15 ks za měsíc	100 %; max. 4 500 Kč za 15 ks
18	3	podložky urostomické	max. 15 ks za měsíc	100 %; max. 4 500 Kč za 15 ks
19	3	krytky stomické	max. 30 ks za měsíc; po schválení revizním lékařem	100 %; max. 3 100 Kč za 30 ks
20	3	zátky stomické	max. 30 ks za měsíc; po schválení revizním lékařem	100 %; max. 3 100 Kč za 30 ks
21	3	systémy kolostomické dvoudílné uzavřené – sáčky	max. 60 ks za měsíc	100 %; max. 4 000 Kč za 60 ks
22	3	systémy kolostomické jednodílné uzavřené – sáčky (vč. podložky)	max. 60 ks za měsíc	100 %; max. 7 500 Kč za 60 ks

Položka	Skupina	Název druhu (typu) zdravotnického prostředku	Omezení	Limitace výše úhrady
23	3	systémy ileostomické dvoudílné výpustné – sáčky	max. 30 ks za měsíc	100 %; max. 9 000 Kč za 30 ks
24	3	systémy ileostomické jednodílné výpustné – sáčky (vč. podložky)	max. 30 ks za měsíc	100 %; max. 8 500 Kč za 30 ks
25	3	systémy urostomické dvoudílné – sáčky	max. 30 ks za měsíc	100 %; max. 5 500 Kč za 30 ks
26	3	systémy urostomické jednodílné – sáčky (včetně podložky)	max. 30 ks za měsíc	100 %; max. 9 000 Kč za 30 ks
27	3	pásky a přídržné prostředky pro stomiky	max. 2 ks za rok; po schválení revizním lékařem	100 %; max. 600 Kč za 2 ks
28	3	systémy stomické irigační – sety a příslušenství	max. 2 sety včetně příslušenství za rok; po schválení revizním lékařem	100 %; max. 2 800 Kč za 2 sety
29	3	systémy stomické – na dočasnou kontinenci stomie	max. 1 systém (10 ks podložek, 60 ks uzavřených sáčků a 15 ks zařízení na dočasnou kontinenci stomie) za měsíc; po schválení revizním lékařem	100 %; max. 13 000 Kč za 1 systém
30	3	podložky stomické – drenážní	max. 10 ks za měsíc; po schválení revizním lékařem	100 %; max. 3 000 Kč za 10 ks
31	3	systémy stomické – drenážní jednodílné – sáčky (vč. podložky)	max. 30 ks za měsíc; po schválení revizním lékařem	100 %; max. 8 500 Kč za 30 ks
32	3	systémy stomické – drenážní dvoudílné – sáčky	max. 30 ks za měsíc; po schválení revizním lékařem	100 %; max. 7 000 Kč za 30 ks
33	3	prostředky stomické – vyplňovací a vyrovnávací		100 %

Položka	Skupina	Název druhu (typu) zdravotnického prostředku	Omezení	Limitace výše úhrady
34	3	prostředky stomické – zahušťovací	max. 30 ks za měsíc; pro ileostomiky	100 %; max. 360 Kč za 30 ks
35	3	prostředky stomické – čistící		100 %; max. 350 Kč za měsíc
36	3	odstraňovače stomické podložky		100 %; max. 300 Kč za měsíc
37	3	prostředky stomické – ochranné		100 %; max. 1 000 Kč za měsíc
38	3	prostředky stomické – deodorační	po schválení revizním lékařem	100 %; max. 350 Kč za měsíc

Novelu Přílohy č. 3 schválila poslanecká sněmovna dne 6. 11. 2011 a prezidentem republiky byla podepsána 22. 11. 2011 s platností od 1. 4. 2012.

4.5 Cíl Českého ILCO

Zajistit pro stomiky Život bez omezení

Jak je uvedeno v úvodu této příručky, je cílem našeho projektu Život bez omezení dosáhnout toho, aby stomici měli dostatek informací, dostávali potřebné množství stomických pomůcek bez problémů, nebyli v žádném ohledu diskriminováni a mohli se s co nejmenšími problémy začlenit po ukončení léčby do normálního života a stomici v produktivním věku také na trh práce.

Proto jsme se mimo jiné zaměřili na problémy, se kterými se stomici v současné době potýkají. České ILCO velmi intenzivně usiluje jednáním se zdravotními pojišťovnami, s ministerstvem zdravotnictví, účastí v Pacientské radě ministerstva zdravotnictví a Pacientské radě VZP, o to, aby:

- každý pacient měl možnost navštěvovat zařízení, kde pracuje zkušená sestra školená pro práci se stomiky. Ta by minimálně jednou za rok stomii kontrolovala, mluvila se stomikem o jeho potřebách a problémech, doporučila novinky. Podle našich zjištění jen 25 % pacientů má tuto možnost.
- Cena stomických pomůcek byla vyňata z finančních limitů lékařů a nemocnic, neboť toto často působí problémy při předepisování stomických pomůcek. Pokud lékař nebo nemocnice je na hranici svého finančního limitu, odmítá pomůcky předepsat (posílá stomika k jinému lékaři), případně předepíše jen na jeden měsíc. Mnohdy nemocnice omezují služby poskytované ve stomapoporadnách pouze na poradenství, poukazy vypisují praktičtí lékaři. V některých nemocnicích byly stomapoporadny zcela zrušeny.
- Nebylo žádné všeobecné omezení množství spotřeby stomických pomůcek.

Paušálně uvedená množství stomických pomůcek je nutné považovat za průměrná množství. Odchytky směrem nahoru i dolů jsou nejen možné, ale musí se předpokládat. V odůvodněných případech musí mít stomik možnost získat větší množství pomůcek než průměrné. Toto bezpodmínečně platí pro dětské stomické pacienty. Samozřejmě jsou stomici, kteří průměrné množství pomůcek nevyužijí. České ILCO tedy klade velký důraz na to, aby i zde byl využit solidární systém a pomůcky mohli využít ti, kteří je opravdu potřebují. Kontrolu by prováděly sestry specializované pro ošetřování stomií.

- Byly na výběr VŠECHNY u nás dostupné stomické pomůcky bez jakéhokoliv omezení. Nepovažujeme ani za správné, když zdravotník, lékař nebo stomická sestra předepisuje nebo doporučuje jen pomůcky určitých dodavatelů. Stejně tak nepovažujeme za přípustné, aby bylo bez podrobné znalosti celé problematiky rozhodováno, které stomické pomůcky jsou zaměnitelné. České ILCO opakovaně, při všech příležitostech a dlouhodobě upozorňuje na to, že pomůcky nejsou zcela zaměnitelné, že konkrétnímu stomikovi může vyhovovat pouze určitý typ pomůcky. Nejlevnější pomůcka na trhu v našem případě může být právě ta ekonomicky nejvíce náročná. Nevhodná pomůcka přináší řadu komplikací, jejichž léčení je nejen finančně velmi náročné, ale i pro pacienta velmi stresující a nepříjemné.
- přechod na jinou stomickou pomůcku byl zdravotně odůvodněný, např. lepší přilnavost, lepší snášenlivost s pokožkou apod., tedy aby vyhovující pomůcka byla vždy zvolena na základě potřeb pacienta, s přihlédnutím na jeho současný stav, na jeho aktivity, na stav pokožky a terénu v okolí stomie, na snášenlivost materiálu podložky atd. Pacient by neměl být záměnou pomůcky diskriminován. Je třeba dodržovat Chartu práv stomiků a vybírat ze všech pomůcek na českém trhu.

Pro informaci uvádíme dodavatele stomických pomůcek, které jsou v současné době v České republice dostupné, s bezplatnými linkami, na které se mohou stomici (případně zdravotníci) obrátit:

Distributoři stomických pomůcek a jejich bezplatné telefonní linky

BBraun	800 331 131 – www.bb Braun.cz
Coloplast	800 100 416 – www.coloplast.cz
ConvaTec	800 122 111 – www.convatec.cz
Hartmann-Rico (Dansac)	800 100 083 – www.dansac-holister.cz
Lipoeleastic (For Life)	800 900 209 – www.lipoelastic.cz
Eakin	800 110 110 – www.eakin.cz
Welland Medical	800 100 644 – www.ja-zdravotnickepotreby.cz
Sabrix (Salts)	800 600 105 – www.sabrix.cz

Další informace můžete získat na webových stránkách www.ilco.cz.

